

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

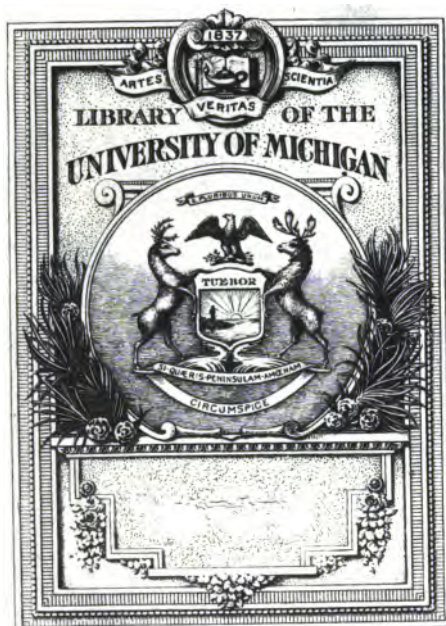
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

839.35

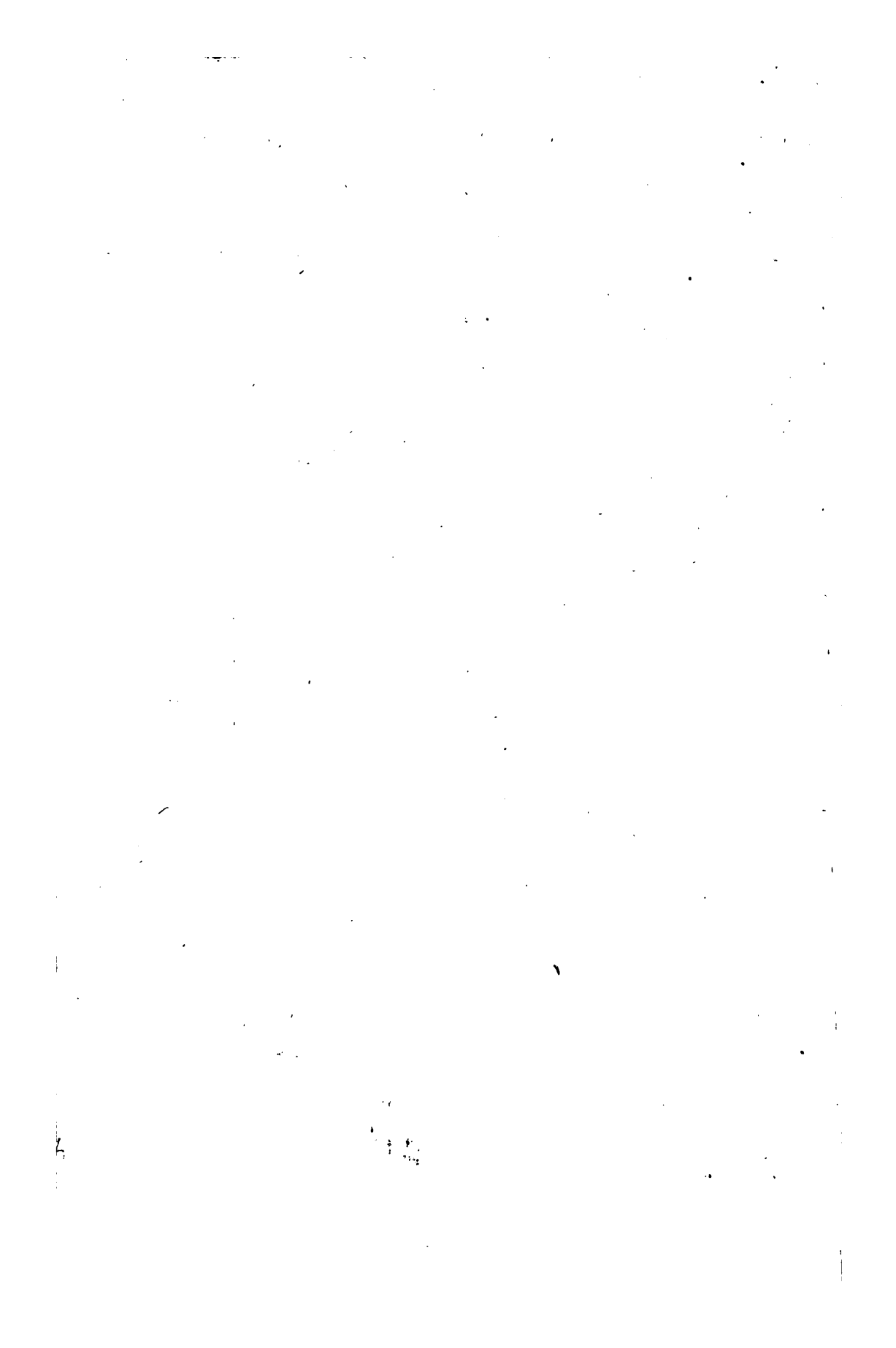
S782

B 1,413,934

839.35

S782

LYST

VAN

NEDERDUITSCH E WERKWOORDEN

die oudtyds met den Genitief verbonden werden:

DOOR

K. F. STALLAERT.

ANTWERPEN,

HENDRIK PEETERS, UITGEVER, KOEPOORTBRUG.

—
1853.

PF
315
-GAS

Van Com.
Rij.
-25-4
175 15

Wm R 7/14/13

Vele werkwoorden drukten in onze oude tael het voorwerp hunner werking uit door den genitief, hetzy op eene volledige wyze, hetzy door het elliptische *des* (dikwyls, voor het rym, overgaende in *das*), *dies*, *wes*, 's, enz. *Ontfermen*, *erbarmen*, *gedenken*, *vergeten* en *schamen*, zyn in de hedige tael de voortdurende overblyfsels dezer eigenaerdigheid ¹.

Onzes wetens, is deze genitief nooit uitvoerig door eenen Nederlander opgehelderd geworden. Sommigen hebben het punt aengerækt en het verkeerdelyk beschouwd, of, by eene nauwkeurige beschouwing, er weinig licht over uitgespreid.

Jacob Grimm, die doorluchtige taelfakkel Germaniëns, handelt grondig, in zyne *Deutsche Grammatik*, IV, bl. 646-683, over den van het verbum afhangenden genitief, die in de Gothische en Oudhoogduitsche, gedeeltelyk ook in de Saksische, midden- en nieuwhoogduitsche talen voorkomt. Door hem voorgelicht, hebben wy ettelike voorbeelden uit de *Nederduitsche* tale verzameld, om te bewyzen hoe zeer de bedoelde eigenschap by uitstek eigen was onzer middeneeuwsche Letterkunde, zoo in het Oosten ² als in het Westen van Nederduitschland; wy hebben er, waer zy voorhanden waren, eenige voorbeelden tusschen gelascht

¹ Vgl. VAN BEERS, *Nederduitsche Spraekleer*. Antw., H. Peeters, 1852, § 300.

² Wy bedoelen Noordduitschland.

uit de Oudsaksische, de eigentlike *Ouddietsche* tael, zoo als die te rechte genoemd wordt door Van den Hove ¹, om de aloutheid dezer syntaxische vorm te doen blyken.

Wy zullen hier voorafgaendelik het zakelike uit Grimm's verhandeling, de wetten, die, volgens hem, het onderwerp beheeren, aenstippen, en voorts de door hem, naer vorm en begrip, afgebakende schikking der werkwoorden zoo getrouw mogelijk volgen.

Vooreerst bepaelt hy het bestaende onderscheid tusschen den genitief en den accusatief. « De accusatief drukt de volste, de bepaeldste beheersching uit eens voorwerps door het in den onderwerpeliken verbo gelegene begrip : de voorwerpelikheid des genitiefs is minder; de werkdadige kracht wordt by dezen, als het ware, slechts beproefd en aengeheven, niet uitgeput. De acc. drukt zuivere, stellige, de gen. verhinderde, gewyzigde werkingen uit. Den accusativo passen overgankelike, den genitivo onovergankelike (of mede overgankelike) verba. »

« De genitief, zegt Mathiä ², wyst de betrekking aen des **TE SAMEN HANGENDEN**; » men zou wederkeerig van den acc. kunnen beweeran, dat hy de betrekking uitdrukt des van het verbum *afhangenden* voorwerps.

« De gen. zegt Grimm verder, is meer voorwerpelik dan de datief, min dan de accusatief. De voorwerpelikheid des acc. is gegrond op overgankelike verba, die des gen. op onovergankelike en terugwerkende. Genen ontwikkelen hunne gansche werking op het afhangende voorwerp, dezen slechts eene beperkte, op veelderlei wyzen verklaerbare werking. »

Hy sluit de algemeene behandeling dezes voorwerps met eene onder-vragende opmerking, waarvan de gegrondheid den lezer der midden-eeuwsche gedenkstukken dadelik treft : « Mag het veelmalig voorkomende mhd. *des* en *wes* niet somtyds, onafhankelik van den verbo des volzins, voor de absolute partikel *ideo*, *inde* en *cur*, genomen worden? Ik geloof wel ja, telkens, dat de daerin oorspronkelik gelegene gen. ontastbaer geworden is, en er geen passend substantief in deszelfs plaets kan gedacht worden. »

Ook hebben wy met zorg de partikels van dien aerd in onze op-

¹ *Fragmenten uit den Heliand*, medegedeeld in den hollandschen tydschrifte *De Katholiek*, jaerg. 1833.

² *Ausführliche Griechische Grammatik*, Leipzig, 1833. § 313.

gave vermeden, want die van zelfs buiten het perk dezer verhandeling vallen.

Grimm rangschikt de hier bedoelde werkwoorden in 18 afdelingen. Onder de eerste klasse begrypt hy :

1. Zulke, die benevens de accusatief-constructie, ook met den genitief voorkomen, als daer zyn : *nemen, geven, brengen, dragen, schenken, breken, melen, eten, drinken, genieten.*

« By volle afhankelijkheid, den accusatief; by *gedeeltelike*, den genitief. Heeft de werking ten doele het voorwerp over het algemeen, dan neemt het verbum den accusatief aen; het wordt in tegendeel met den genitief verbonden, zoo de werking zich maer over een bepaeld deel des voorwerps uitstrekt.

» Deze laatste zyn eigentlik de *partitivische*. Men legge dezen gen. niet uit door eene ellipsis van *deel* of *iet*; hy berust bloot op de gewyzigde (modificirte) betrekking des verbums tot het nomen.

» De romaensche talen drukken overal het partitief-begrip uit door de praepositie *de* : *manger du pain*.. In het nhd. behelpt men zich door weglating des artikels : *Brot essen*.

» Beide verbuigingsvallen loopen ook wel dooreen, en worden ook souwtyds de eene voor den anderen aangetroffen. Zelfs worden byna alle ontkennende volzinnen, in betref der partitief-constructie, twyfelachtig gemaakt door het vergezellende partikel *niet* (Ouddietsch : *ne io-wicht non ulla res*). De substantivische kracht van *niet* kan even zoo goed den genitief regeeren als het verbum. »

Nederduitsche voorbeelden.

BRINGEN.

R. D. V. ¹ 660. Hier, in desen selven boom,
Es honichs utermaten vele;
Proeft, of gijS in uwe kele
Ende in uwen buuc moget bringen.

DRAGEN.

Ouddietsch. Heliand, 102, 22. *Thes brôdes gidragen*. 138, 22. An his handun hlôttres watares dragan.

¹ R. D. V. *Reinaert de Vos*, uitgegeven door WILLEMS. Gent, 1850.

DRINCKEN.

- D. L. SP. ¹ 1, 33, 3. Doe ghevielt eens dat Noë
Wijns hadde ghedroncken mee
Dan sijn nature vermochte wel.

In dit voorbeeld zou echter de genitief als afhankelijk van het quantitatieve *meer* kunnen beschouwd worden.

- M. S. ² X, 643. Dordrecht, Delf ende Leiden mede,
Vlaerdinghen, Sciedamme, ende elke stede,
Die den Vlaminghen deden scande
Dat sise iagheden uten lande,
Souden *des selfs* ³ hebben ghedronken.
Waren de ghene, de versonken
In de Lecke, bleven te live, enz.

Ouddietsch. Heliand, 63, 3. Sidor sia *thes wtnes* gidrunkun. 59, 25.
Fargeve *watares* drinkan. 62, 12. Reht sô hie *thes wines* gidranc ⁴

ETEN.

- R. D. V. 589. Of gi honich moget eten, (*acc.*)
Bi uwer trouwen, laet mi weten.
var. Dat segt my, moochdi honich eten? (*acc.*)
Ic selS u so vol doen meten,
Gi en aetS nye so veel bi uwen tienen,
id. var. op 693-706. Bruun, ist honich goet? hoe staet?
EteS niet te veel, het waer u quaet.
Hier coemt Lamfreit : hi sal u slaen
Saen nu schencken, haddijs gegeten bet.
D. L. SP. I. 22, 20. Ende plucte eenen appel metter hant,
Ende aetS ende gaefS Adame,
id. I. 52, 2. So oorloofde God die dinc,
Dat men vleesch soude eten. (*acc.*)

¹ D. L. SP. *Der Leken Spiegel*. Leiden, Du Mortier en Zoon, 1844.

² M. S. *Rijmkronijk van Melis Stoke*, uitgegeven door B. HUYDECOPER.
Leyden, Le Mair, 1772.

³ Versta er onder : *waters*.

⁴ *Heliand oder die altsächsische Evangelien-Harmonie*, herausg. von J. ANDR.
SCHMELLER.

GENIETEN.

- M. S. VI, 205. Men gawe de helft, de metten lote
Haer gheviel : ende ghenote
Elc *sijnre* avonturen.
- IX, 1002. Doe men *der stene* mocht ghenieten,
Ghingen si delen sonder ghetal.
- V. H. ¹ 14. Dat ic *hare dogeden* moet ghenieten. (?)
- R. V. S. BR. ² 2128. Nu en moghen wi nemmermere
Onser const ghenieten.
- V. S. BR. ³ 2200. Nu en moghen wi nemmermeere
Onser vaert ghenieten.
- D. L. SP. II. 36, 486. *Sire waerheit* moetstu ghenieten.
- Oost-ndd. Theoph. 20. Uns wil anstân ein vrolik jâr,
Wol getojet al openbâr,
Des wy al mogen geneten.
- » 423. Ik wil geneiten al *myner list*.
- Ouddietsch. Heliand, 72, 7. Lêt ina *wunneðno* niotan. 34, 11; 39, 20.
thes môtun gi niotan. 107, 7. Môte is *jugudheo* ⁴ neotan. 134, 8. Gi
môton *thesaro frumðno* niotan.

GEVEN.

- S. CHR. ⁵ 1450. Dan deed hi niet, de ridder stout,
Dat hi haer vertrac *sijn* leven,
Om aflaet, *dies* si nieu mochte geven.

¹ V. H. *Rymkronyk van Jan van Heelu*, uitgegeven door WILLEMS. Brussel, Hayez, 2836.

² R. V. S. BR. *Reis van Sinte Brandane*. Oudvlaemsche gedichten, uitgegeven door BLOMMAERT. Gent, Hebbelynck, 1838. I, bl. 91.

³ V. S. BR. *Van Sinte Brandane*. Idem, idem, 1841. II, bl. 3.

⁴ Zoo het Munchener handschrift; het Codex Cottonianus heeft hier *juguthi*, volgens VILMAR: De genitivi casus syntaxi quam præbeat Harmonio Evangeliorum saxonica dialecto seculo IX conscripta, commentatio. MARBURGI (1834), die er de volgende aanmerking byvoegt: (bl. 11) quod, quanquam unicum est *accusativi* a Nostro huic verbo additi specimen, docet tamen genitivi usum sensim arctioribus finibus esse coërcitum, et vigoris, qui inest rebus, sensum temporis injuria esse hebetatum, ita ut insolitum fere sit apud nostrates, huic verbo addere genitivum. My koomt ~~die~~ *juguthi* als de *gen. sing.* voor.

⁵ S. CHR. *Leven van Sinte Christina de Wonderbare*, uitgegeven door J. H. BORMANS. Gent, Annoot-Braeckman, 1850.

D. L. s. I, 22, 20. Ende plucte eenen appel metter hant,
Ende aets ende gaefS Adame.

Ouddietch. Heliand, 141, 2. Huemu ik her an hand gebe *mīnes mōses*.
141, 6. Gaf *his* themu mēscaden.

HEBBEN.

D. L. SP. II, 36, 1442. Dijn vader en mach nog niet
Der olien hebben te deser stont,
Die hem sal maken ghesont.

S. F. L. ¹ 416. Die lasers boot die hant dan,
Om te ebbene *der caritate*.

Ouddietch. Grimm haelt een voorbeeld uit den Heliand by : 5, 1. Wit
habdun *aldres* ēr efno tuentig wintro, met de aenmerking dat de *gen*.
wel van *wintro* zou kunnen afhangen. Dit schynt wel het geval te *wezen*.

HOUDEN.

M. S. VII, 182. Dat si
Sticken zweren ende gheloven,
Ende si *des* niet en houden.

» X, 232. Wat hi belovede, hijn hilt niet *das*.

KOPEN. *Oost-Ndd.*

Theoph. ²

JUDIKE.

464. Dat hore gy wol, her Bonenfant!
Cy sint de rykeste Jode genant :
Settet tō unde kopet syn lyf,
So hebben wy undertyden tytverdryf.

BONENFANT.

Entrōn, entrōn, ik en kōp *sy* ³ nicht!

MEDE DEELEN.

M. S. IX, 369. Daer deelde men hem echter mede
Des si hadden binder stede.

¹ S. F. L. *Sinte Franciscus Leven*, door Jacob van Maerlant, uitg. door
J. Tideman. Leiden, Du Mortier en zoon, 1847.

² THEOPHILUS. *Niederdeutsches Schauspiel aus einer Trierer Handschrift des
xv Jahrh. mit Einl., Anm. u. Wörterb.* V. Hoffmann von Fallersleben. Hannover.
K. Rümpler, 1833.

³ Sijns of siner, sire.

METEN.

R. D. V. var. 589. sq. Dat segt my, moochdi honich eten?
Ic selS u so vol doen meten, enz.

Slaet de gen. op *meten* of op het quantitative *vol*?

OMBITEN. (Gustare).

R. D. V. 610. Wildine honichs maken sat,
Des hi cume ombiten sal.
D. L. SP. I, 28, 58. Dan nemen die maghe tgoet,
Daer hi sijn lijf om besuerde
Ende sijn ziele om avontuerde,
Ende verterent in groot riveel;
Hi onbeetS zelve cume een goet morseel.

Ouddietsch. Heliand. 4, 12. Ni scal *lides* anbitan, *wtnes* an is weroldi.
31, 19. Sô he thar *mates* ni anbtêt. 139, 17. That ik ni môt mid mannon
mêr *môses* anbiten : waer echter de gen. als door het quantitative *mêr*
bewerkt, kan beschouwd worden. 168, 26. Ni welda *is* (te weten *lithes*)
so *bittres* anbitan.

NEMEN, IN-NEMEN.

D. L. SP. I, 22, 20. Ende plucte eenen appel metter hant,
Ende aets ende gaefs Adame,
Ende bat hem dat hijS name,
Hij soude Gode wesen ghelijc.
» » 32, 91. En zoude els niemant drincken wijn,
Dan die van naturen sijn
Voordachtig in allen goede,
Bescheiden ende zachte van moede;
Si nemenS te maten in,
Ende hi maect hem wisen zin.

Ouddietsch. Heliand. 141, 5. Nam *thes môses*. 168, 23. That hie sia
(ecid endi galla) an êna spunsia nam litho *thes lêthôsten*.

NOEMEN.

R. D. V. 6610. Daer lach so veel spisen, . . .
Herten, hinden (ic en machS niet nomen).
Patrisen. . .

ONTFAEN.

- m. s. vi, 1019. dat sijS ontfæen
Hadden, ende si souden ontgaen.

Een duistere elliptische volzin.

SMAKEN, gesmaken.

- D. L. SP. I. 23, 1. Doe si *der vrucht* hadden gesmaect.
» » 21, 93. O edele minne, wanneer seldi
Volcomelike comen in mi?
Of dat ic *uwes* ghesmake yet!

Ouddietsch : coston. Heliand. 32, 13. Ik willi *his* than gicoston.

TOEDRAGEN.

- m. s. ix, 148. ende deet ghebidden,
Dat men droeghe *corens* toe.

VERCRIGEN.

- v. h. 4319. Menich, die daer pardoen ontfinc,
Eer die sonne onder ginc,
Leet hire om groot ongemac :
Hi hadS bat thuus vol enen sac
Vercregghen, ieghen hantepas.

De gen. zou hier ook van *vol* kunnen afhangen.

VINDEN.

- D. L. SP. I. 18, 11. Ende daer men *des bloets* niet en vint,
Dat daer die ziele en is twint.
» II. 36. 1056. Doe verloren wert Helyas,
.
Der propheten kinder
Ghinghene zoeken ginder,
Maer sine constenS niet vinden.
» » » 1066. Waert dat siNE vinden mochten (acc.)
» » » 1074. Si zenden wech mitter spoet
Die Jhesum zochten, als men hem hiet;
Ende sine constenS vinden niet.
Si keerden weder omme,
Ende seiden : Jhesumme (acc.)
En vinden wie niet.

WINNEN, gewinnen.

- R. D. V. 577. Honich es een soete spise,

Die ic voor alle gerechten prise ,
Ende icse voor alle gerechten minne.
Reinaert, helpt mi, dat icS ghewinne!

584. Reinaert, helpt mi, dat icS ghewinne!

Oost-Ndd. Theoph. 396. Woldik nochtant de kunste leren ,
Ik moste my to eime duvele keren
Unde winnen *syner kunde*.

ZENDEN.

v. s. BR. 484. Hi hadde mi mine spyse
Harde wel ghesent hare ,
Wiste hi dat ic 's werdich ware.
Hoe gherne ic sine ghenaden doghe ,
Hine wildeS niet zenden, enz.

2° De verba *zyn* en *worden*.

« Den genitivus door dezen bewerkstelligd , zou men den prædicativen
mogen noemen , dewijl die zich licht in een substantivisch of adjectivisch
prædicaet laet oplossen ; b. v. mnl. *goeder tiere* , *quader tiere wesen* (bonæ,
pravæ indolis esse). »

SIJN.

R. v. s. BR. 471. Dat es wel *mire ghelove*.
D. L. SP. I, 44, 54. Datsi te overmoedich waren ,
Ende *haers selfs* te vele wilden wesen
» II, 10, 29. Ist dat die scrivere dan
Is een gheautorizeert man ,
So ghelooft men te bat *des* ;
Ist ooc dat *des* niet en es, enz.
» » 44, 57. Doen dwater was *sire verde*.

Oost-Ndd. Theoph. 425. Soldik darum *des duvels* syn.

614. Dat Theophilus *des duvels* sy.

Ouddietsch. Heliand. 91, 22. Siu was iru *adaligeburdeo* , *cunnies* fan
Cananeolande. 17, 2. That gi sind ediligiburdeon *cunnies* fon cnôse
gôdun. 11, 15. Siâ wârun his *htwiscas* , *cunneas* gôdes. 11, 2. Thanan he
cunneas was. 83, 3. Thiu êr *stnes bróder* was. 84, 9. He is *theses kunnies*
hinan. 151, 23. *Huilikes* he *folkes* wâri. 151, 23. Ni bist thu *thesoro*
burgliudio. 159, 5. Ni bium ik *theses rtkies* hinan , quad he , *judeoliudio*.
175, 15. Bist thi *judeono folcas* ?

WESEN.

- M. ST. V, 280. Ende hi daer verneme recht ,
Wat *der zaken* wesen moghe.
» VI, 136. WatS wesen soude ?
D. L. SP. III. 20, 42. Hine sal niet *eens anders* wesen ,
Die *sijn selfs* wel wesen mach.
Oost-Ndd. Theoph. 769. Dusse breif bedudet so vele ,
Dat myn lyf und ôk myn sele ,
Des duvels ewich wæsen sol.

WERDEN , WORDEN , GEWERDEN.

- M. ST. V, 1149. WatS werden soude.
Theoph. 844. Wat sal *mijs* worden hier bi ?
R. V. S. BR. 1151. Wat soude *sijs* ghewerden ?
V. S. BR. 1108. Wat mochte *zijs* gheweerden ?
M. ST. VIII, 19. Want hi woude
Weten , watS ghewerden soude.
D. L. SP. II, 36, 570. Wel ghewordenS hem die bringhen toe.
(Het HS. I. draegt *ghewerdeS*; het H-S. H. *ghewerdS hen*.
3° De begrippen *bidden* , *begeeren* , *streven*.

BIDDEN.

- S. FR. L. 336. Ende bat al sonder sparen
Der goedertierheit ons Heren.
R. D. V. 2312. *Dies* baden die oude entie jonge.
3088. Belijn sprac : Ic bidS heme ,
Dat hise alle trooste wale.
6238. Noch niemen, die icS bidden mach.
3958. Weest te vreden, *des* bid ic u ,
L. V. S. Chr. 1808. *Dies* bid ic u,
M. ST. V, 1297. *Des* baden si al openbare.
» VI, 294. Op een tijt bat Alout *das* (des)
Al den scepenen vander poort ,
Dat hem lief si, enz.
» VII, 383. Dit heten wi ende biddenS mede.
» » 636. Al waert dat menS hem niet en bade
» X, 104. De hem selven bat *das* (des).
D. L. SP. II, 36, 565. Gheraet mi , sprac hi , *des* biddie u.
37, 44. Want die Joden badenS mi.
En 55, 78; 57, 59; III. 3, 547. VERBIDDEN. Ib. II. 46, 51.

Oud-dietsch. Hel. 47, 7. 12. 114, 19. Helpôno biddian. 104, 6. Helpôno bad. 163, 27. *Ferahes* biddian.

GEREN. BEGEREN.

- R. D. V. 3501. Ja, al dat *stjnre vrientscap* geerde.
 » 7401. Ic en geerS niet scoonre dan gewonnen.
 R. D. V. 7521. Si en geerden ooc *sjns geselsaps* niet.
 V. H. 7110. Want wie *der Brabantre* gerde.
 R. D. V. 4810. God ontfaetse, die *sjns* begeren.
 En 5613, 7671, 7675, 7769.
 V. H. 6783. Ende gheberde
 Ochte hi *des hertogen* begheerde.
 M. ST. VII, 984. Ende begherden *geens vreden*.
 L. V. S. Chr. 1582. D. L. SP. I. 1, 57. II. 16, 93.
 Ook met den accusatief :
 R. D. H. ⁴ 1074. Ende dat huwelijc begherd.
 D. L. SP. II. 22, 68. Die *quaet* begheert.
 » 36, 290. Dat si begheren *sine doot*.
 » 57, 12. *U scoonheit* hebbic zere begaert.
 En R. D. V. 6961. Theoph. 501.

Oud-Dietsch. GIRNIAN. Hel. 44, 15. *Thero* girnian; 5, 3. Sô wit *thes* gignan ni mohtun. GERON : Hel. 51, 3. Gerôt gi simbla érist *thes* Godes *rkeas*. 85, 4. Hêt that siu *wihtes* ni gerôdi.

VRAGEN.

- R. D. V. 2207. Waer, sprac Reinaert, vraechdi mi *des*?
 var. 2. op 2658-65. Van *des* ic vrage.

Men bemerke het samentreffen van genitief en voorzetsel. Zulke voorbeelden bieden zich wel meer aen; ze zyn blykbaer elliptisch : het voorhandige voorbeeld moet omgeschreven worden : van datgene des ic vrage.

- R. D. V. 7402. Mijn mage comen hier geronnen,
 Ic wilS hem vragen.
 M. ST. III, 1370. *Des* ne derf niement vraghen.
 VII, 899. VraghedmenS, dies missaken soude.

⁴ *Heimelykheid der heimelykheden*, toegekend aen Jacob Van Maerlant, uitg. dr. Clarisse. Dordrecht, 1838. 8°.

- D. L. SP. II. 36, 113. Ic vragheS, sprac hi te hant,
Enen jode diet mi ontbant.
» » 1139. Segt die waerheit Gode van Israel
Dies wi u vraghen.

Oost-Ndd. Theoph. 567. Allet *des* ic vrage dy.

WILLEN.

Dit verbum kooft by Melis Stoke verscheidenmael in stopverzen voor met eenen pronominalen genitief, maer altyd vergezeld van het quantitative *meer*; zoo dat de genitief door beide woorden kan ontstaan zyn. By andere schryvers troffen wy het met den gen. niet aen.

- S. M. VIII, 122. Wat wildijS mee ?
601. Wat wilgiS me ?
IX, 826. Wat wildijS mee ?
En 1182. X. 462, 538, 878.

Het *Oud-Dietsch* levert nog de volgende tot deze cathogorie behoorrende werkwoorden op:

FARAN *hues* of *wihtes*, naer Schmeller: *Observare aliquem vel aliquid* (insidiose, captiose), naer Grimm: *attendere, insidiari*. Hel. 36, 14. That si ðses drohtines *dadio* endi *wordo* fârôu woldun.

AHTIAN, *huena his aldres, his aldarlago, his ferahes, his lives*, mulctare aliquem capite, damnare, supplicio afficere, occidere (Schmeller); by Grimm *persequi*, Hel. 21, 13. 23, 13. 95, 5. 117, 20. 120, 23. 141, 4. 162, 1. 118, 23.

FRÊSON (*hues*) *ferahes*, *insidiari vitæ* (alicujus), (Einem) nach dem Leden trachten (Schmeller). Hel. 23, 13. 137, 1. Frêson *his ferahes*. By Grimm: *tentare*. Hel. 142, 13. *Iuwaro, sêolono frêson*. 142, 17. Frêson *mîn*. 161, 31. *Lives gifrêson*.

COSTON. *tentare, gustare*. Hel. 31, 4. *wilda his thar lâtan coston* (tentare,) *craftiga wihti*. 145 16. Ik williu *his than gicoston* (gustare).

FANDON *hues, tentare, examinare, probare, inquirere* (aliquem). Hel. 32, 24. Thu ni scalt *hêrran thines fandon, thines frôhen*, 32, 11. Fandôda *his frôhen*. 116, 22. Fandôt *mîn*. 131, 15. *Firiho fandon*.

4° Wachten , hoeden , beheerschen , plegen , gewoon zyn : vervolgen , beproeven ; in acht nemen.

WACHTEN (expectare).

V. S. BR. 585. Hier wachte ic *zijnre ghenaden*.
Van minen groeten mesdaden.

Met den accusatief :

R. V. S. BR. 568. Hier wachtic *sine ghenaden*.
» 598. Daer wachtic *dat ghestille*.

Oud-Dietsch. WARDEN. Heliand. 10, 5. Warden *ira*; 24, 19. 126, 24. 127, 10. *Thes wthes* warden.

BEIDEN , ONTBEIDEN , VERBEIDEN.

H. D. H. 2019. Dune beits *mijns*.
V. H. 4406. Om dat si , alse coenlike , souden beiden,
Der viande.
» 5400. Die daer *des strijts* niet en beidde.
M. S. III, 1332. Welc onser de dan comet voer
Beide *des anders* enen dach.
» VII, 565. Sine dorstenS beiden niet.
» » 935. Dat hi *des anders* beiden woude.
R. V. S. BR. 600. Soe selen minen bene
Op desen hoghen stene,
Des doemsdaghes ontbeiden.
M. S. III, 31. De Scoudemaren , de *sijs* onbeiden.
» » 1313. Dat hi quame tAssche op der heide,
Ende hi aldaer *sijs* ontbeide.
» » 1319. Ende soude daer *sijs* ontbeiden.
» X, 934. Ende *haers* onbeiden.
D. L. SP. II, 55, 74. U sone sal *uwes* ontbeiden.
R. D. V. 3799. Verbeide hi *sijs*.
» 4061. Dat ic *sijs* verbeiden soude.
» 6508. Maer ic sal hier onder desen
(Boom) *uwer* verbeiden.
T. V. ¹ bl. 40. Want daer binnen verbeiden wreede viande *dijns*.

¹ *Tondalus Visioen*, Blommaert. Oudvl. ged. II. 29.

- v. H. 1697. Daer hi doen met grooter eeren
Mede verbeidde alle *dire heren*.
» 2434. daer si wouden
Des Hertoghen op verbeiden.
En 990, 1060, 1843, 7917.
D. L. SP. I, 7, 86. Ende verbeiden ooc *dier dinc*
Also langhe alse Gods wille si.
M. S. III., 1390. Dat hi selve, ende sine man,
Recht tote Assche opder heiden
Stjns dre daghe wilde verbeiden.

Oud-Dietch. BIDAN. Hel. 25, 21. Bèd *torhtaro téno*. 108, 17. Thea
lango bidun *mtnara helpa*. 127, 24. Bèd *thero torohteon itdeo*, 155, 19.
Nu ni thurvun gi bidan leng *gewilscopies*. 170, 7. Bèd im hímilo *rtkies*.
173, 6. Bidun *sulikero buota*.

HOEDEN. WACHTEN.

- H. D. H. 473. Die landshere hoede hem *dies*.
» 743. Alexander ! hoet di *dies*.
» 1670. Dat elc landshere hoede *des*,
Dat hi niemene versmade.
R. V. S. BR. 1153. Maer dat God *stjns* hoedde.
En met den accusatief :
» 1587. Die hoeden *die porten*
D. L. SP. III. 6, 44. Elc mensche hoedem *dies*.
En 6, 47 ; 9, 69 ; 22, 35 ; 26, 153.
Theophilus. 1173. Hi sal hem hoeden met goeder herten,
Der sonden ende der begherten.
R. D. V. 769. Wie so wille wachte hem *dies*.
D. T. V. 131. Dat hi hem (ver) wachte *dies*,
Dat hi niet en hete Tijtverlies.
M. S. IV, 721. Ic salS mi wachten :

Oud-Dietch. HUODIAN. Hel. 169, 14. Huodian *thes hréwes*. 173, 9.
Thes lichamen huodun.

WOUDEN. (hd. walten.)

- R. D. V. 3209. Cuwaert, (lateS den duvel wouden !)

¹ D. T. V. *Dit 's Tijts verlies*. Blommaert. Oudvl. ged. II, 109.

Handwritten note: *Handwritten*
25

Oud-Dietsch. Hel. 2, 7. *Landes* giwaldan. 7, 4. *his* giwaldan. 10, 23. *Liudio* giwêldun. 15, 16. *Bodlo* giwaldan, 17, 4. *Folkes* giwaldan. 17, 23. *Weroldes* waldan. 23, 9. *Werodes* giwaldan. 62, 11. *Folkes* gewêld. 102, 5. *Thera saca* valdan. 102, 24. *Thes hûses* giwêld. 156, 14. *Thes rikeas* giwêld.

PLEGEN. (Tot gewoonte hebben, uitoefenen, verduren).

R.D.V. var. 5 op 1398-1410. Ende ic *mijnre talen* mach plien.

En 1223, 1412, 4344, 5162, 7573.

H. D. H.	1604.	Met eenen man, die <i>wewens</i> plach.
»	58.	Als men <i>der miltheit</i> niene pleghet.
»	60.	Dat men <i>der miltheit</i> niet ne pliet.
»	390.	Dies so pleecht men in Ynden
<i>Eren</i> utermatene <i>scone</i> ¹ <i>sede</i>
»	812.	Ic weet, het sal staerc winter wesen,
Ic gadere berninghe ende hout,
Ende make pelsen jeghen tcoud
Ende spise mijn huus der jeghen :
So machic lichte <i>des winters</i> pleghen.
»	898.	Dat men vormaels slapen ² pliet.
H. D. H.	1021.	Oec eist recht, dat elc man sie,
Of hi .ii. warf <i>elens</i> plie.
»	1634.	Ende liet hem <i>sijs willen</i> pleghen.
»	2120.	Die Perssiene plaghen <i>eere zeden</i> .

Ook 2, 296, 507.

V. H. 4924. Alsoe doen die *tornirens* plegen.

Ook 5262. 6886. 7004. 8711.

Theophilus. 662. Die pleghen *der valscher niemaren*.

» 255. Hebdi *der sonden* ghepleghen.

M. ST. I, 313. IV, 268. 286. 626. V. 926. 939. VII, 852. X. 168. 846.

En met den acc. III, 490. VII. 181.

L. V. S. Chr. 1175. 1354.

D. L. SP. I. 29, 67; 41, 91; 44, 34; II. 44, 75; 161, 200.

¹ *Scoenere*. Hs. van Bilderdijk.

² *Haegsch* Hs. *slapens*.

- R. D. V. 1733. Hine moeste *siere seden* plegen.
 S. FR. L. 180. Dat hi *sire coopmanscepe* plach.
 » 2254. Ende dicken hi *slapens* plach.
 D. L. SP. II. 36. 1204. *Bedens* ende *vastens* plagen.
 » 41. 137. Also wie *verghovens* pleghen.

Oud-Dietsch. PLEGAN. Hel. 165, 4. Ne williu ik *thes wihtes* plegan.

DOEN. (Solere, observare).

R. D. V. var. 2. op 1221-24. Tybert, mi dunct gi singt als gi et ?

Doet menS tes heren hoof *des* ?

Hier is zelfs een dubbele genitief; wellicht eene misgreep van den afschryver, ofschoon men hier en daer nog wel eens zulk een voorbeeld aantreft : de eerste gen. kan hier althans niet als euphonistisch beschouwd worden, zoo als het somtyds het geval is.

- R. D. V. 5874. Ic vergeeft di, en doetS niet mee.
 » 5238. Hi en doeS giement.
 H. D. H. 1291. Doet menS niet, daers gheen ontvlien.
 M. ST. X, 66. *Des* doe ic niet.
 » » 1079. Doedijs niet, ghi mesdoet.
 V. D. F. 1 360. En doen sijs niet, hen sal meskien.
 D. L. SP. I. 33, 51. Ende die *des* en doen niet.
 » II. 36, 41. Die gheneest hi opten saterdach.
 » » 46, 42. Als men *dies* niet doen en mach.
 » » 46, 42. Dit verbiede ic uwen God
 Jhesum, dathijs niet en doet.
 M. ST. X, 747. Dat hi *der sticken* niet en dede.
 » VI. 197. Men woutS niet doen.
 » VII. 587. Dat hijS niet en hadde ghedaen.
 V. H. 6511. Maer, wat hi riep, om sine woort
 En *daen* sijs niet.
 » 6814. Ende want ghi *des* niet en hebt gedaen.

Keure der Ammanie van Brussel (A.¹ 1292), in Van Heelu, bl. 545 :
 Ende die *des* niet en dade, hi verbuerde lijf ende goet.

Oost-Ndd. Theoph. 104. Doe wy *des* nicht, ik segge dat,
 Wy hebben dat vallent ovel ² in dat vat.

» 485. Lieve here, *des* nicht en dôt !

¹ *Van der Feesten*, BLOMMAERT. Theophilus, bl. 67.

² KIL., het vallende evel, Sint-Jans evel.

HANTEREN, (tractare, exercere).

- v. H. 449. Wromich van tornire spele,
Dies hi hanteerde herde vele
 » 1347. Met sinen tornierspele.
Dies hanteerde hi soe vele,
 Dat enz.

PLEGEN, (curam habere).

- R. D. V. 27. Ne hads mi ene niet gebeden,
 Die gerne plegen (-et?) *der eren*.
 R. D. V. 428. God moet *haerre sielen* plegen!
 » 4692. Nu moet hi plegen *siere edelen*.
 » 6573. Doe ic hoorde dat gi waert verlegen,
 Ic en moeste *woves* comen plegen.
 » 6946. Diene minden, ende *sijs* plagen.
 V. S. BR. 648. Sente Brandaen sprac ter vaert
 Ten proofst, die *der hellen* plach.
 M. ST. X, 825. God hi moet *der zielen* pleghen.
 D. L. SP. I, 2742. Sinen heer, die *sijs* pliet.

ROEKEN. GEROEKEN. WACHTEN. SORGEN.

- R. D. V. 1120. Tibert sprac : Mi ne roekeS niet.
 H. D. H. 305. Ende die *sire wet* niet ne rouct.
 » 1729. Want hijS niene acht no rouct.
 S. FR. L. 3840. Als die *sijs* rochte.
 V. H. 5017. Wi toenen dat wi *haers* niet en roeken.
 M. S. I, 486. Op dat sijS rochten.
 » II, 568. Dander, de *des* niet en rochten
 » III, 1442. Hine wilS *niet* roeken.
 A. P. W. ⁴ 77. Ghelt, panden ende boeken,
Der kercken ende *der scolen*
 En woudic nemmermeer roeken.
 V. S. BR. 1905. Die *des* gerochte.
 R. V. S. BR. 1183. Sire ghenaden moet ic leven,
 Ende wachten *siere leere*.
 D. L. SP. III, 17, 88. Ende *sijnre* eren altoos wacht.
 » » 9, 95. Ende *sire rasten* altoes wachten.
 L. V. S. Chr. 6, 80. Daer om so sorghden si *dies* wale, Dat enz.

⁴ A. P. W. *Acht persone wenschen*. BLOMMAERT. Oudvl. ged. II, III.

SIEN.

- V. S. BR. 1922. Al en saghen zijS noint met oghen.
 R. V. S. BR. 2106. Ende si *niet* en saghen *das*.
 V. S. BR. 2178. Ende si *niet* en saghen *das*.
 716. *Des* saghen si *twint* nicht.
 V. H. 8048. Dan mochte nieman doen verstaen
 Den anderen *dies niet* en sach.
 M. S. III, 670. Hier na en siediS nimmermere.
 D. L. SP. II, 38, 68. Dat hijS *niet* en hadde ghesien ,
 » 57, 90. Datsi *des lichamen* en saghen *twint*.

Oud-Dietsch. SEHAN. Hel. 22, 17. *Ménes* ni sáhun, *wities* thia wamscadhon.
 157, 15. Thu sáhi thi selbo *thes*. 145, 18. Ne sih thu *mtnes* her *fleskes*
gísfries.

HOPEN. ONTHOPEN.

- M. S. V, 22. Ic hopen de cortelike *der baten*,
 Dat hi met minnen soude comen wt.
 » » 542. Daer omme hopenen sijs alle *das*.
 R. D. V. 1060. Nu was hi *dies* onthopet al.
 V. H. 7574. Dat menich man daer, sonder waen,
 Om sine dade *des strijts* onthoepte.

GELOVEN.

- R. D. V. var. op 2240. Dat men *sjnre woorden* te bat
 Geloven soude.
 » var. 4. op 2533-39. Ic wil dese broken ende getwi
 Van Reinaert nemen al op my,
 Ende gelovenS *sjnre woorden* schoon.
 En 2910, 6418, 7787.
 V. S. BR. 4. Wildi *dies* gheloevende zijn.
 » 1929. Hi en wildeS niet gheloven.
 » 1938. Nu so ghelovicS, Heere,
 Dattu best verresen nu.
 H. D. H. 188. GheloveST (tS?) mi.
 » 679. Die *dies* gheloven ende merken.
 DB. V. D. H. 4 375. GheloveS mi.

⁴ *Dboec van den Houte*, door J. VAN MAERLANT, uitgegeven door J. Tideman.
 Leiden, 1844.

M. S. III. 1194. *Des* ghelovic nummermere.

» » 1576. GheloveS mie.

En IV, 474, 700, 722, 968. V, 10, 240. VI, 146, 264, 551, 1004. VII, 970.
VIII, 774. IX, 324, 1024. X, 764.

L. V. S. Chr. 113, 998. V. H. 5779.

D. L. SP. I. 42, 88. Ende doe Eneas dit vant daer
Ghelooft hi te bat *der woort*.

En I. 1, 59. 3, 30. 7, 88. 9, 10, 57. 18, 1. 27, 17. 47, 20. 48, 120.
II, 43, 25. 39, 46. III, 1, 159. 2, 39. 3, 97, 1025. 4, 251, 280. 7, 11.

Oost-Ndd. Theoph. 115. Unde weldyS geloven, it is my al eins.

Oud-Dietch. GILOBIAN. Hek 52, 17. Thea thar ni willian gilóbian
to *wároro wordo*. 141, 22. Gilóbiat gi *thes*. 153, 12. *Thes* ni gilóbiad mi
these liudi. 172, 27. *Thes* gi gilóbian sculun.

WANEN. BEWANEN.

R. D. V. 6291. Si waende *waers* (die arme dwase !)

» var. op 176. Sulken *dies* nu luttel waent.

» var. op 2207. Owi , sprac Reynaert , waendi *des* ?

» var. op 2209. Wat waendi *des* , edel heer ?

M. S. IV, 1392. Ic waenS , elc verrader pleghet,
Dat hi heelt sine daet.

D. L. SP. I, 22, 18. Dwijf, als noch pleghen wive,
Waende *waers* ende gheloeft te hant.

R. D. V. 175. Hi sal noch honen binnen eere maent
Sulken , *dies niet* ne bewaent.

Oud-Dietch. WANIAN. Hel. 68, 17. Ni wánda *lengron lves*. 121, 16.
Lives ni wandun. 97, 5. *Ferahes* ni wándun *lengiron lves*. 9, 13. Ni wánda
thes. 42, 20. Ni wániat gi *thes*. 57, 4. Thar siu iro *nidhskepies* wánit.
80, 15. *His* wánie. 143, 10. Thu thik biwánis *wisaro trewóno*.

BETROUWEN. GETROUWEN.

M. S. III. 288. Want hi *des* betrouwede Gode.

R. V. S. BR. 635. Hier es menech onrecht here,
Dies moghed i mi ghetrouwen.

L. V. S. Chr. 49. *Dies* getruwe ic onsen Here.

Bovendien treft men in het *Oud-Dietch* nog de volgende werkwoorden
aen in verband met den genitief :

GOMIAN. Hel. 12, 7. *Wiggeo gômian, fehás aftar fêlde. 126, 24 Thes 'âses gômian.*

RADAN. (Regere, ordinare). Hel. 51, 2. God wili *his alles* rādan.

5° De verba, die innerlyke gevoelens uitdrukken: *hooren, gevoelen, enken, gedenken, vergeten*, en die van *blydschap* en *droefenis*.

HOREN. AENHOREN.

R. D. V. var. 5 op 199-207. Dat hijs niet en conde verandwoorden
Sijns vrienden, *dies* nyet gern en hoorden.
» 4456. Hebdi iet tetene? hoor *mijnre bede*.

Oud-Dietsch. HORIAN. Hel. 69, 6. Hórdin *his gibodscipies. 81, 16. Hórian* ni weldun is *gibodscipies. 122, 4.* Ne wolda *thero judeono thuó leng gelpes* hórian, *wrétharo willion. 129, 2.* Ni woldun *Cristes* gerno gihórian.

GEVOELEN.

DB. V. D. H. 436. Hi ghevoelder saen *der boeten* (genezing, genade),
Die hem van den roeden quam.
D. L. SP. III. 9, 57. Ende also die man ghevoelt *des*,
Dat sijn wijf goet ende vroet es.
K. D. GR. ¹ I, 915. Ende doet haer *hongers* wel gevoelen.

Oud-Dietsch. FUOLIAN. Hel. 168, 25. Gifuolda iro *fégnés. 169, 8. The* gifuolian.

MERKEN.

H. D. H. 1507. Nu marct *ere saken* hier,
Die werelt es als .i. vergier.
TROJ. OORL. ² 2675. Maer Troylus diene niet en ontsiet,
Mercte *stjns* ende ghemeste niet.
V. D. F. 551. Daer bi merct hi vele sere
Hovescher seden daer si sijn.

DENKEN.

R. D. V. 5882. Hi en denct *der duecht* niet, die ic hem doe.
H. D. H. 614. Dus, so dinket *der scrifturen*.

¹ Karel de Groote en zyne XII pairs. Leiden, 1844.

² De Troyaensche oorlog. BLONMAERT. Oudvl. ged. I. 1.

- M. ST. V, 512. Als dieS niet langhe doen en dochte.
 » 1273. Ende *eens anders* had ic ghedacht.
 » 1278. Al hadde ghedocht yement *das*,
 Dat tander beter hadde ghewesen.
 met den acc. viii. 398. Ic en weet of sijT alle dochten.
Oud-Dietch. THENKAN. Hel. 9, 24. Thenkian *thero thingo*. 52, 14. sie
his ne willead an iro hugi thenkian.

VROEDEN.

- Oest-Ndd.* DB. V. D. H. 342. Als ic *des* vrede.

VERSINNEN, BERADEN.

- M. S. III, 911. Ic salt u segghen, ic benS versonnen.
 D. L. SP. III. 15, 39. Want die niet versinnet *des*
 Wat consten gramarie es.
 R. D. V. 2359. Si souden wel *des raets* getelen
 Onder hem ende sinen gespelen,
 Dat die coninc worde verstoten.
 M. S. VI, 1032. Si seiden: wi zijnS niet beraden.
 IX, 1081. *Dies* si hem berieden sciere.

KENNEN. CONNEN.

- M. S. VI, 936. Ghelijc enen, dieS niet ne kinde.
 X, 822. Die kennetS niet altoes,
 Die sulke dinc van hem seide.
 D. L. SP. II. 36, 616. Nochtan ghinghen si hem af,
 Ende en kendenS groot noch half.
 R. D. V. var. 7 op 3299-7. Al ist dat icS niet en can.
 » 3307. Al si dat icS niet *ne can*.
 » 3646. Ai mi, wat can hi *loser keer* (vonden)!
 V. H. 4910. Ghi heeren, nu sie ic wale,
 Datsi *des strijts* niet en connen.

MOGEN. VERMOGEN.

- R. D. V. var. 5 op 3402-16. Wat mach ic *dies*? (Wat kan ik er aen doen?)
 » 6680. Heer Isegrim, wat mach ic *des*?
 Het zijn emmer die kinder mijn.
 D. L. SP. I, 23, 42. Ic en mochtS niet, dese riedt mi.
 R. D. V. 6064. Want ic ben sculdich tot alre tijt
 Voor u te doen *wes* ic vermach.
 » 6592. Ic seide: moei, lijf ende goet
 Staet tuwen gebode, *wes* ic vermach.

WETEN.

- DB. V. D. H. 68. Maer *des weghes* en wetic niet.
 In het prosa met den acc., r. 22. Mer ic en weet niet *den wech*.
 R. V. S. BR. 1832. *Dies* du, Brandaen, niet en wits (KIL., witen),
 En wiltu niet ghetrouwen.
 V. S. BR. 786. Ic wane hijS niet en wiste.
 Theoph. 89. Nochtan en woude hijS niet weten.
 M. S., VI, 517. Wine wetenS niet.
 » VII, 1188. Ende eer menS *iet* weet ende hoert (gewis een
 partitive zin).
 » IX, 158. Maer sine wistenS niet ter wile.
 D. L. SP. II, 4, 54. Al en wisten zijS zelve niet.
 » » 23, 61. Ende *dies* en weet uwer en gheen.
 » » 23, 11. So datS niet en wiste Maria.
 » » 35, 32. Dat sijS noch Joseph en wisten niet.
 » » 47, 14. Die joden antwoorden dan,
 Dat sijS en wisten niet.

Alle deze *ontkennende* voorbeelden hier en meer andere elders, bevestigen wat hooger op van de partikel *niet* is gezegd geworden, namelijk dat zy vroeger een oprecht *partitief* was, geene zuivere negatie, zoo als hedeendaags: de bloote ontkening werd uitgedrukt door *ne*, oud-dietsch: *ne*, *ni*. Deze stonden tegenover *niowiht*, gelyk *niet* tegenover *niets* in de latere tale. In affirmative uitdrukkingen ontmoeteden wy het verbum *weten* altyd met den accusatief; alzoo:

- D. L. SP. II, 11, 21. *Dat* mach elc wel weten.
 » » 35, 4. Die *die waerheit* best wisten.
 Oost-Ndd. DB. V. D. H. 70. Mehr ic wet *des weges* nicht.

VERSTAEN. (Begrypen en vernemen).

- R. D. V. var. 2. op 62-67. Tis reden, die hem *rechts* verstaet,
 Dat hi dieflic goet aen vaet.
 4928. Laet ons drie of vier gemeen
 Horen spreken die hem *rechts* verstaen.
 D. L. SP. I, 36, 69. Sine willenS verstaen cleen noch groot.
 » II, 24, 105. Dat icS niet verstaen en can.
 M. S. VI, 78. Noch suldijs meer verstaen. (*meer*).
 » IX, 1266. Anders heb icS niet verstaen. (*niet*).
 Oost-Ndd. Theoph. 269. Ik en kan *des stichtes* nicht verstan. (*nicht*).

GEDENCKEN. DENCKEN.

- R. D. V. 1996. Ic weet wel, soude mijn moie
Te rechte gedinken *ouder daet*.
» 3052. Si seiden alle, dat si soudē
Sijns gedinken in haer gebede.
» 4392. Men sal gedenken *ouder daet*.
» 6908. Dat gi *mijs* gedocht, dat lone u God!
» 1504. Hem machS gedinken al sijn leven.
V. H. 8450. Dat men ewelijc *sijns namen*
Met rechte sal gedincken.
Theoph. 912. Wie sal daer ghedencken *mijs*?

Ghetide ⁴. Ic sel ghedencken *Raabs* ende *Babilons*, *der gheenre* die mi kennen. — Om te doen ontfermherticheit mit onsen vaderen ende te ghedencken *sijnre heiligher geloefnisse*. — Hem gedachte *sijnre ontfermherticheit*.

- D. L. SP. I, 48, 52. Die *Gods* ghedincken.
» II, 56, 16. Dat ghi *der woort* ghedencket nu.
» III, 1, 106. Ende *uwes sceppers* mede ghedincken.
L. V. S. Chr. 79. Daer in gedinct hi *Kerstinen* voer waer.

Ook : M. S. V. 951. R. d. v. 6061. V. H. 2695. 4079. 8504. D. L. SP. I, 31, 47.
II, 36, 725. 1964; 57, 59.

- M. S. VIII. 826. *Des* Hollant langhe denken mach.
Met den acc. DB. V. D. H. 37, (proza). Mer doe hi gedochte *die woorden*.

VERMANEN. (Indachtig zyn en maken).

- H. D. H. 438. Ende (dat) si oec in hare ghebeden
Dicken vermanen *haers heren*.
R. D. V. 6062. Daer bi ist noot dat icS vermaen.
DB. V. D. H. 393. Hore *wies* ic u vermane!
» proza, r. 207. Hoor *wes* ic di vermaen.
V. H. 107. Daerna vermaendi hare *des* :
Gaet tote Jazoene ende Hercules.
» 3370. Dat ic *haers* nu vermane.
» 7870. Ende wille *dire bester* niet vermanen.

⁴ Getydenboek der *XVe* eeuw, op perkament, in bezit des hⁿ Dautzenberg's.

- v. H. 8305. Want al eest dat ic vermane
Dire banieren, ende *dire heeren*.
 M. S. IV, 1102. Dus cist dat icS nu vermane.
 » » 1584. Elc vermaende hem selven *das*.
 » v, 568. Een huys, *des* ic eer vermaende.
 Theoph. 1000. Si seide: ic sal *dijns* vermanen.
 » 1360. Dat ic hem *dijns* wille vermanen.
 D. L. SP. III, 3, 265. Dat men *sijns* in sulker doghet
 Ooc vermane na sine joghet.
 » » 6, 4. Alshi disputeren hoert
 Oft vermanen *enegher dinc*.
 L. v. s. Chr. 625. Ende dat menS vermanen soud verre ende wide.
 Oost-Ndd. DB. v. D. H. 412. Hore *wes* ick dy hir vormane.

Oud-Dietsch. HUGGIAN. GIHUGGIAN.

- Hel. 75, 15. Hugid *his*. 116, 4. *Fâres* hugdun. 152, 18. Gihugde *thero*
wordo. 167, 21. That thu *mtn* gebuggies. 172, 18. Gihuggian *thero wordo*.

VERGETEN.

- R. D. V. 6027. Ende men vergeet *al ouder doget*.
 » 1725. Ic hadS vergeten, lieve neve.
 » 2670. Dat icS vergeten niet ne mach.
 » 2671. Hoe mochte ic vergheten *dies*.
 V. D. F. 595. Als die minnere *siere smerte*
 Nacht no dach en can vergeten.
 Troj. Oorl. 490. Doe quam die minne die mi riet,
 Dat ic *des ghepeins* vergate.
 V. S. BR. 315. Die hongher lietS hem niet vergheten.
 H. D. H. 500. Want der musiken soete luut
 Doet dicken *der sorghen* vergheten.
 » 162. Dat men *hare namen* ⁴ vergat.
 DB. V. D. H. 228. Siet dat ghyS niet en verghet.
 L. V. S. FR. 27. Dat wi om desen vulen zac
 Ende om dit corte ghemac
Onser edeler ziele vergheten.
 » 4278. So dat hi *zijns zelves* vergate.

⁴ Mocht het pronomen eenigen twyfel baren, het subst. staet wel degelyk in genitivo.

- M. S. VIII, 339. Dat si *storms* al vergaten.
 » IX, 532. Sine hebben alle niet vergheten
Des spels, des si te voren ploen.

M. S. I, 18. v, 947. IX, 280, 517. VI, 1127. De acc. I, 647 : Al hebben T de
 scrivers vergheten, laet zich door de euphonie verklaren.

- Theoph. 393. Dat hi *Gods* al vergat.
 » 90. (Met den acc.) Hi hadde *de werelt* suver vergheten.
 V. H. 8550. Dat *sijs namen* es vergheten.
 » 3982 en 4237.

L. V. S. Chr. 126 en 1254.

- D. L. SP. I, 5, 54. Hi vergate *alle sijs rouwen*.
 » » 30, 71. Ende vergaten *der goeder zeden* te male.
 » » 28, 55. Om dat hi met zijnre gierichede
Gods vergat.
 » III, 1, 5. Dat wi
Gods niet en vergheten daer bi.
 » » 3, 348. Want men *sijs* al vergat.
 » » 3, 541. Want hi *niemens* en verghet.
 » » 10, 182. Si peinsen thant om ander gheniet
 Ende hebben *des tersts* vergheten
 » » 25, 113. Ende *des ewichs goets* daer bi
 Vergheten.
 » » 26, 80. Die den mensche doen vergheten
Alles des, voorwaer gheseit,
 Daer reynicheit ende doghet in leit.
 » I, 48, 7; II, 11, 87 en 29, 31, met den acc.

- Oost-Ndd. Theoph. 19. Gy solt ju herte to vreden setten
 Und *alles leides* gâr vergetten.
 » 132. An alleine to mendeldage ¹
 Vergat ik allink *myner klage*.

DB. V. D. H. 238. *Des* en scholet gy nicht vorgeten !

Oud-Dietch. FARGETAN, FORGETAN. Hel. 7, 19. *Godes* ni forgâti.
 110, 13. Forgatun *Godes rikies*.

¹ Op groenen donderdag.

BEDENCKEN.

- M. S. III, 1240. Dat hi hem bedochte *dies*.
» IV, 1336. Nu hoort, *wes* hi hem bedochte.
» VII, 726. Hoert, *wes* si hem bedochten.
» IX, 1214. Hort, *wes* si hem bedochten.
D. L. SP. III, 4, 313. Inden nap oec, *des* bedinet,
Daer een ander met u uut drinckt,
En sopt niet.

VERDENCKEN. (-duchten?).

- M. S. IX, 560. Ende bat, datS hem niet verdochte,
Hi soudse ontsetten herde wale.

DUNCKEN.

- D. L. SP. II, 9, 22. Maria, u en dunckeS maer.
» » 36, 1165. Lieve here, mi dunct *das*
Dat ghi sijt Helias.

MEENEN.

- D. L. SP. II, 12, 32. Maer dit quam uut quaden gronde,
Want hi en meendeS twint (*twint?*)

Oud-Dietsch. THENKIAN. Hel. 9, 24. Thenkian *thero thingo*. 52, 14
Sie *his* ne willaad an iro hugi thenkian.

VERMOEDEN, MOEDEN.

- M. S. IV, 630. Want hi mach wel *der zelve* daet
Hem vermoeden.
» V, 940. Dat is dat icS best vermoede.
» VI, 1212. Ic vermoede *das*,
Hadde hi ghelevet....
D. L. SP. II, 4, 20. Ende als sijS minste moeden.
» I, 16, 9. Want als men *zijns* (des slaeps) niet en moet,
So comt hi al onverhoet.

GEWAGEN.

- H. D. H. 139. Hier omme ghewaghet *des*
Die grote wise Hermogenes.
S. FR. L. 178. Dat hi gewoeghe *der minne* ons heren.
V. H. 490. Soudic voort nu ghewaghen
Sonderlinghe *alder stucken*,
Hoe men Brabant woude verdrucken?

- v. H. 4612. Dat ic *deser heeren* gewage.
 » 4872. Met orlove wil ic *des* ghewagen.
 » 6300. Maer *des* en derf men niet gewagen.
 » 6522. Daer men *des* ghewagen sal.
 » 7096, 8184, 8516.
 M. ST. I, 1198. *Dies* hier voren ghewaghen waert.
 » IV, 154. Ic salS hier na wel ghewaghen.
 » » 1087. De *des* eerst ghewaghen durstc.
 » VI, 36. VIII, 759. X, 594.
 Theoph. 1365. Hoe sal ic dorren jeghen mijn kint,
Dijns ghewaghen iet en twint?
 Hoe sal ic hem *van* diere claghen
 Iet en twint dorren ghewaghen?
 D. L. SP. III, 15, 156. Ic en hoordS noit boec ghewaghen.
 » » 4, 139. Ic hadde liever datmen mi worpe,
 Sprac dat wijf, in die zee,
 Dan icS ghewoeghe.
 » II, 35, 23, 55; 36, 1055.

GEDOOGEN.

- Tondalus. bl. 33. God en wildeS niet ghedooghen.

GEHENGHEN.

- V. S. BR. 911. Dat God *des* ghehinghet,
 So es mine vaert ghelinghet.
 DB. V. D. H. 488. God en woutS niet ghehinghen,
 Dat si wiesen yegherinc el.
 M. S. V, 1267. Datmen *des* moste ghehenghen.
 » VI, 185. *Des* woudemen ghehenghen niet.
 » » 604. Hen ware of menS woude ghehinghen.
 » VII, 272. Maer God en woutS niet ghehinghen.
 D. L. SP. I, 7, 77. En si datS hem God ghehinghet.
 » » 35, 13. Ende en woudemenS dan niet ghehinghen.
 » II, 36, 2020. Dat u God ghehinghet *des*
 Dat gi sine wondre vertrecket voert.

WONDEREN, VERWONDEREN.

- S. F. L. 1840. Wonderdem zere *der saken*.
 » 4911. Men darfS niet wondren.

- Tondalus. bl. 33. Doe verwonderdeS hem allen, die bi hem waren.
 M. ST. IV, 486. Wien sooS wondert.
 » » 982. Wien datS wondert.
 » x, 513. Eist ommate, datS mi wondert.
 » x, 566. Wie soeS wondert.
 L. V. S. CHR. 379. Dies verwonderde den priester sere.
 D. L. SP. I. 14, 88. Dat hi ghesien hadde en ghehoort,
 Dies niemant velwondren en can.
 » II. 4, 24. Dies wonderde hem allen doe.
 » » 17, 99. Dies wonderde hem zere.
 » » 17, 78. WondereS hem allen zere.
 » » 22, 82. Dies hem allen wonderde daer.
 » » 23, 62; 25, 35; 36, 1277; 44, 491; 56, 49.
 » I, 41, 88. Wien zoo Twondert, (impers. met den nominatief).

DOGEN (duldren, verdragen).

- R. D. V. 5727. Ic en wilS niet langer dogen.

Maer in de beteekenis van : *lyden*, *onderstaen*, is dit verbum vergezeld van den acc.

- R. D. V. 2420. Des dogeden wi *grote pine*.
 D. L. SP. I, 37, 133. Ons en derf roeken *wat* wi hier doghen,
 Op dat wi hemelrike hebben moghen.

CLAGEN. BECLAGEN.

- R. D. V. 1789. Nochtan willicS Gode clagen.
 » 5293. Des claech ic mijnre liever vrouwen.
 V. H. bl. 544. Keure der Ammanie van Brussel (A¹ 1292) : wie
 wech vergraeft ochte yemans lant, soe datS hem yement beclaecht, hi es
 om .XL. scellinge.

- M. S. V. 257. Ende clagheden hem *sijs neven* zeer.
 D. D. L. ¹ 574. Sommeghen ingelen, beclagende *das*,
 Dat Lucifer soe scoene was.

Theoph. 668. Des claghdi, ende diesgelike.

BELGEN.

- G. en K.-K. ² 227. Ypocras jonger balch hem *das*,
 Dat hi van sinen meester seide...

¹ Die *dietsche Lucidarius*. BLOMMAERT, Oudvl. ged. III. 1.

² *Gelaet- en Karakterkunde*. Ib. II. 80.

- V. D. F. 82. Hi en saels mi belghen niet.
D. L. SP. III, 17, 84. Weder hijs hem belghet of en doet.

WREKEN.

- R. D. V. var op 953. Wat mocht hi doen? hi en kondS niet wreken.
» 6751. Wrake ic *des* niet.

GEANDEN.

- V. H. 436. Dat al die *ghene*, die hi daer brachte,
De bisscop, niet en consten gheanden
Diere scade ende *diere grooter scanden*,
Die de bisscop daer af leet.

SCAMEN.

- R. D. V. 2232. Dies lachter hevet, scaemS hem.
H. D. H. 1651. Die coninc, die hem *dies* scaemt.
M. S. VI, 1326. *Des* moghen si hem sere scamen.
» VII, 1003. Hine scametS hem niet, des sijt ghewes.
» VIII, 1251. *Des* moghen si hem scamen sere.
» X, 228. Bi Gode! *des* mocht hi hem scamen,
Dat hi dus brac sine vorwoerde.
L. V. S. Chr. 543. Om dese dinghe ende deser ghelike
So scaemden hem haer vriende arm ende rike,
Ende oec haer sustre scaemdenS hen sere.
D. L. SP. I, 23, 15. Niement en soude hem scamen *zire lede*.

VERNOIEN.

- R. D. V. 1370. Hi sprac: en sal u niet vernoen
Des onrechts, daer gi in sijt?
» 1672. U soutS vernoen,
Seidic enege dorperheit.
V. H. 3901. Hem allen mochtS vernoen.
M. S. VII, 558. Wien datS oec mochte vernoen.

VERDRIETEN.

- R. D. V. 7547. Niemen *haers lidens* dan en verdriet.
» var. 10 op 1651-65. Want si dair scande off had ontfæn
So veel, datS my seer verdriet.
M. S. III, 520. *Des* mochte Willem seer verdrieten.
D. L. SP. III, 3, 512. So en sal niement *sijns* verdrieten.
Oost-Ndd. Theoph. 23. Nu en latet *des* ju nicht verdreten.

PINEN.

- R. V. S. BR. 2023. Al woudS al de werelt pinen.
D. V. A. S. ¹ 58. Al waert dat hijs hem pinen woude.
M. S. X, 1028. Ende pijnde hem *das*,
Dat. . . .
» VIII, 1088. De hem hevet ghepijnt *des*.
D. L. S. I, 29, 103. Ende zijn oor ende zijn nacomelinghe
Pijnden hem ooc *deser dinghe*.

JAMEREN.

- R. D. V. 6492. Doe ict hoorde so jamerde mi *sijs*.
M. S. IX. 397. Dien sere jamerde *deser tale*.

BEROUWEN. ROUWEN.

- V. S. BR. 1375. Also hadde hi mi ontfaen ,
WaerS mi berauwen saen.
» 1432. Maer mi berauweS weder sciene.
V. D. F. 778. Mi en berouweS twint.
R. V. S. BR. 1380. Ic mi berouweS schiere.
» 1834. Noch salS u berouwen.
S. F. L. 3370. Want hem berieu *der mesdaet*.

Nochtans wordt in den Reinaert , 1723 gezegd :

Dat moet u wel sere rouwen.

BEDROEVEN.

- DE. V. D. H. Proza, reg. 179. *Des* hi hem seer bedroefde.
M. S. IX, 296. *Des* bedroefde al dat here.

GENOEGEN.

- S. F. L. 1015. *Eens rox* laet hi hem genoegē.
M. S. V, 719. Tfolc salS hem laten te bet ghenoeghen.

LUSTEN.

- S. F. L. 3851. Dat hem *etens* lusten dede.
H. D. H. 988. Dat hem lettē lust *der spise*.
M. S. I, 1110. Want hitte ende vaec deetS hem lusten.
» IV, 1378. Want hem begonste *slapens* lusten.
» VI, 555. Elc ghinc daerS hem luste.
» VII, 431. Smargens, als hem *slapens* luste.

¹ *Dits van Augustijnkens Sceptene*. BLOMMAERT, Oudvl. ged., II, 105.

- n. s. IX, 925. Dat hi woude nemen de ruste,
Ende slapen laten de *slapens* luste.
» » 1291. Die des nachts hadde gherust,
Dochte mi dat nu *vechtens* lust.
Oost-Ndd. DB. v. D. H. 50. Vil cleine hem *sines levendes* ⁴ luste.

VERBLIDEN.

- R. D. v. 3918. Ic verblytS mi.
M. s. III, 630. Ende waren *stjnre coemst* verblijt.
L. v. s. Chr. 187. Daer omme verblideS haer met rechte wale.
» 1082. *Dies* ic mi sal,
Ende oec elc minsche, te rechte verbliden.

Oost-Ndd. VROUWEN sik, (hd. sich freuen; Kil. sax. sicamb. holl. *vrouwden*, lætari, vanwaer het middendietsch : *vro*, blyde, oud-dietsch : *frak*, *frao*, *fro*.)

Theoph. 17. Des vrouwet ju *der wunne* !

In deze orde van gedachten, heeft het *Oud-Dietsch* de verba :

GINIODON, delectare se, gaudere, frui aliqua re.

Hel. 100, 22. Thu thi giniodon môst *himilrikies*. 40, 19. Giniodot sia *ginoges*, delectant vel satiant de omnibus quæ optant. (Schmeller).

FAGANON. (lætari, gaudere). Hel. 93, 7. Fagonôde *thes*; en

MENDIAN, Hel. 16, 3. *Thes thinges* mugun mendian. 166, 1. *Thes* mendia sind. N. ps. 46, 2. *Des* mendent ir.

6° De begrippen : *helpen* en *verschoonen*, by voorkeur op personen wyzende, hebben, in plaats van den acc., geerne den gen. of ook den datief.

Is het onderwerp persoonlijk, dan is ook zeer dikwils de zaak uitgedrukt, waertoe, waarby, waerin geholpen wordt, en deze staet altyd in genitivo.

HELPEN.

- Theoph. 455. Mochte hi hem ghehulpen *dies*.
D. L. S. I, 25, 73. Ootmoet halp haer meest *das* (daertoe).
Dat si Gods moeder was (werd).
Oost-Ndd. Theoph. 41. *Des* help uns God de vader.

⁴ Levend = leven.

Oud-Dietsch, met persoonliken genitief. Hel. 61, 23. That *his* waldandes barn helpen weldi. 164, 10. Welda *his* helpen thuo.

BISTAEN.

M. S. VIII, 819. Maer de porters alghemene
StondenS hem bi met herten rene.

ORLOVEN.

S. F. L. 608. *Des* orloofde hi metten monde.

GESTADEN.

V. H. 5118. Dat hi hen des woude gestaden (veroorloven).
Theoph. 962. Mine ghestadeS niement el (helpen).

ONNEN. GUNNEN. JONNEN.

Troj. oorl. 538. Ende God onne u *goeder staden*.
V. H. 4994. Her Herman sprac : God moetS ons onnen.
» 5126. Daer bi antwerde hi hen dat
Hi hen *dies* wel woude onnen.
» 6506. Ic wille, ochS mij God an.
M. S. IX, 267. De hem doe *der eren* onden.
» X, 1105. *Des* onne u Marien kint.
» IX, 928. (met acc.) De aventure *de* hem God an.
L. V. S. Chr. 130. Dien sijS onste.
D. L. S. I, 5, 40. Ist datS hem God an.
» » 38, 9. Om dat hem God *der eren* onste.
» » 48, 186. Ist datS mi God an.
» II, 4, 4; 13, 134; 17, 18; III, 3, 562; 14, 38.
R. D. V. var. 2 op 1422-26. Ende ganS mi God dat ic ontga.
» 6975. Si sprac : God gunS di, nevelinc !
M. S. X, 835. Dat hem God *der eren* gonde.
D. L. S. I, 46, 6. God woude hem *des* gheonnen.
Oost-Ndd. DB. V. D. H. 530. *Des* wolde de koningh node gûnnen.
R. D. V. 2561. Dat niemen nes onder die sonne,
Dien ic alse wale jonne
Mijns scats ende *miere trouwen*.
» 3144. Reinaert sprac : Hi janS u wale.
V. S. BR. 184. Dat hi hu weder *hus lives* jan.
M. S. IX, 847. Jonste hem God *der avonturen*.

ONTFERMEN.

- R. D. V. 68. Ontfermt u *der groter scade*.
 » var op 68. Ontfaermt u *miere scade*.
 » 318. Nu ontfarmet *miere scade*.
 » var op 318. Ende ontfermt u *der groter seaden*.
 » 420. Ontfaremt u *mijns*, wel soete here!
 » 3518. Ontfermt u der clagen mijn!
 » 6222. Die coninc selve ende sine vrouwe
 Ontfermden *signre*.
 » 72. Voor al dandre ontferme u *dies*.
 » 2716. DatS mi ontfermede.
 » 406. (met den nom.) Here, *dat* laet u ontfermen.
 » 406. var., » Heer coninc, laet u *dit* ontfermen.
 » 3558. » » Laet u ontfermen *dit ongevoech*.
 S. F. L. 26. *Des* ontfaermedi, here God!
 » 260 en 2046.
 M. S. x, 787. Hem ontfarmde *der armer zere*.
 H. D. H. 2063. Ontfaremt *mijns*.
 Theoph. 1048. Ic hope hare sal ontfarmen *miere*.
 Ghetide. Mer du, here, ontferm di *ons*. Here, ontferme *mijns*!
 L. V. S. CHR. 236. Ende als ic de zielen so jammerlike
 Sach quellen, ontfermeS der herten mijn.
 » 635. Als *haers* sus nieman en woud ontfarmen,
 Ontfarmde degene *haers*, die den armen
 Es ter noet een toeverlaet.
 » 745. Si seid oec, dat Gode engeen dinc meer
 Te genaden en dwonghe, ende daer hi eer
 Omme ontfarmde *des armen sondaren*,
 Dan dat si sunderlinghe ontfarmhertich waren.
 » 1469. Om dat haer *sijns* ontfarmde so sere.
 » 1568. DatS elken minche mochte ontfarmen ¹.
 V. H. 8854. *Der zielen* moet God ontfarmen
 Ewelijc dor zijn ghenade.

¹ Zie over dit woord Prof. BORMANS' aanteekeningen, in het aangehaelde werk, bl. 104.

- D. L. S. II, 36, 521. Davids zone, wilt *mijns* ontfermen !
 » » 36, 2052. Hi zal *wues* ontfermen zaen.
 » III, 1, 148. Here ! ontfermt *mijns zondaers* !
 » II, 1, 9. (Met den nom.) Ontfermde hem *sijn hantghewerke*.

ERBARMEN. Ofschoon dit verbum een der weinigen zy, die zich den oplossenden geeste der analytië mochten onttrekken, hebben wy het niet een enkel mael, in verband met den genitief, ontmoet in de door ons geraedpleegde schriften der middeneeuwen.

GENADEN.

- v. H. 5900. *Haere sielen* moete God genaden.

Kan ook een datief zyn; maer wy zien er liefst den gen. in.

GESTERKEN.

- M. S. IX, 347. Ende bat God dor sine goede,
 Dat hijS altoes ghesterken moeste.

VERLATEN.

- Theoph. 301. Mi duncke ic moetS di verlaten.
 » 303. Ic verlaetS di, al doe ict node.

- Oost-Ndd. Theoph. Dat capittel unde de prœlaten,
 En willenS ju jo nicht verlaten.
 » » 275. Ik biddes ju, verlateS mi (ontslaet my daarvan).

TROOSTEN.

- R. D. v. var 5. op 1999-81. Ic binS getroost te desen werve.
 v. H. 1866. Nochtan getroeste hi hem *dies*.
 » 2590. Maer nochtan, *alle(s?) des*
 Ghetroeste hem die hertoge.

GENINDEN. (Getroosten).

- v. H. 5202. Want die daer ieghen eenen comen
 Moesten hen *der doet* gheninden.

VANDEN. (Bezoeken, eenen zieke bezoeken).

- S. F. L. 3890. Een fisicien aldaer plach das,
 Datti *zijns* vandde tsire noot.

Oud-dietsch. WISON, visitare. Hel. 112, 24. Wison *thes werodes*.
 121, 22. *liudeo*. 134, 14. Wlsodun *mîn*; 135, 13. *mîn siokes wison*.

7° *Gebruiken en Volgen.*

GEBRUKEN.

R. D. V. var. 54 op 1999-81. Mocht ic gebruiken *mijnre talen*.

» 7263. Als gi wilt rusten ende *slaeps* gebruiken.

M. S. VIII, 460. Maer si moghen openbare
Haers goets gebruiken.

» IX, 1218. Ende lietenS hem niet gebruiken,
Dat si te lande gevaren waren.

D. L. S. I, 3, 13. Daer dyngle ende die goede gheeste
Gebruken *haerre groter feeste*.

» II, 4, 68. Om datsi, mit herten rene,
Ghebruken woude, in vruechden diep,
Haers brudegoms diese sciep.

In 't Leven van S. Christina koomt het alleenlik met den acc. voor: 661.
Als si *haer vriheit* na haren wille gebruiken mochte.

en 1599 Waer om en gadi niet, wat meindi,
In u euwelec raste, daer ghi
Moeght gebruiken *dat hoghe gesinde*
Met allen selegghen sonder inde.

Oud-dietsch. BRUCAN. Hel. 33, 8. Brûcan *alles thes odwelon*. 92, 17,
— 93, 7. That siu iro *barnes* brûcan mosti. 110, 1. That sia *dages liohtes*
brûcan mostin. 161, 34. Latan ina brucan fort *ferahes*.

NUTTEN.

L. V. S. Chr. 727. Ende dat hoer toe behoorde van erve,
Daer en woudse met doen en geen bederve,
Noch *dies* en woudse engeenre wisen
In dranke nutten, noch in spisen.

H. D. H. 885. Ende wildi *dies* nutten te maten,
Hem comer af vele baten . . .

» 951 en 970. met den acc.

D. L. S. I, 31, 5. met acc.

VOLGEN.

R. D. V. 3716. *Des* volgen wi mede
Alle gader, sprac Isengrijn.

- R. V. D. 5062. Ende al u raet, die bi u stoet ,
VolchdenS.
- H. D. H. 674. Nochtan marct wel, dat dit lieghen
Al te quaden ende coemt ,
Ende wie sooS volghet, ward verdoemt.
- » 1513. Dats recht oordeel , rechte vonnesse ,
Die niet ne volghen *valscher lessen*.
- » 1705. Raed hi hem bet, hi magheS volghen.
- M. S. VI, 695. Dat hijS hem al volghen dede.
- » X, 722. De Here hadS wel gevolghet *das*.
- D. L. S. III, 26, 68. Ic en volghe u niet te male
Der woorden, die ghi mi spreect.

Met den dativo :

- S. F. L. 1714. *Sire leringhe* te volchne recht
Ende *sinen levena*.
- DB. V. D. H. 70. Ende volghet *den weghe* int oest.

Twyfelachtig is het in de volgende voorbeelden of het voorwerp een
gen. of een dat. zy :

- R. D. V. 6196. Reinaert, gi spreect al ten gevoege :
Uwer talen volgie al.
- H. D. H. 1325. Ende hoe die ghesonde niet sire pinen
Volghen mochte *der medicinen*.
- V. H. 2126. Her Heinric van Gaesbeke
Volghede *diere spisen* na.
- M. S. VII, 618. Ic wane, datter ghene en ware,
Hine soude mi volghen *deser tale*.
- D. L. S. II, 13, 16. Wi sijn uut orienten lant,
Ende comen ghevolghet *der sterren*.
- » » 13, 97. Volghet *uwer sterren*.
- » » 48, 839. Ende volghede *valscher leringhen*.

Met den dativo personæ (?) in den genitivo (?) rei :

- D. L. S. III, 13, 10. Die met twee tonghen spreken
Ende *den here* volghen *al sire daet*.

Oost-Ndd. Met den genitivo :

Theoph. 147. Wat sy wilt, *des* moten wy volgen.

Met den dativo :

DB. V. D. H. 72. Volge *deme wege* recht int ost.

» 74. Als du kumpt in den dal
To Ebron, den volge *eneme wege* gron.

BLIVEN, op. ane, te boven; hem KEEREN ane; WINNEN, in den zin van *volgen*.

M. S. IV, 1343. Ende blevenS, op sijn segghen, daer.

» » 1509. Si warenS al te boven bleven.

» V, 448. Dus mochte hijS bliven sonder blame.

» VI, 712. Ende warenS bleven
Op mijn segghen.

» VII, 117. Dat hi woude dat men begheve
Des orloghen, ende menS bleve
Op den coninc sinen Here.

» » 125. So dat menS op den coninc bleef

» » 144. De gevanghene warenS blive.

D. L. S. III, 26, 155. Doe elc dus hadde ghesproken
Ende sine redene uut ghetroken,
Bleven sijS an clerken drien.

H. D. H. 264. Die hem *haers vlees* willen keeren. (d. i. den wille des vleesch es onderworpen zijn, dien, d. i. den zinnelyken lust, blindelings en onbeteugeld volgen. Clarisse.)

S. F. L. 2959. Omdat dese diere coopman
Der ewangelien gerne wan. ⁴

⁴ *Winnen*, oefenen, volgen; in 't stoffelike: land *winnen*, d. i. bebouwen, *winnende* landen; *winne*, landbouwer, pachter.

